

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

רב-שיח: פמיניזם, מוגבלות ומה שביניהם

דברי פתיחה

ד"ר שגית מור:

אנחנו שמחות ומתרגשות לערוך את הפאנל הצפוני שעוסק בנושא מוגבלות ופמיניזם. לפני כמה חודשים נערך בבית נועם בקריית אונו פאנל בנושא זה והחוויה הייתה טובה. חלק מהמשתתפות בפאנל היום היו שותפות לפאנל הקודם. חשבנו שמאוד חשוב, טוב ונכון ליזום גרסה צפונית לעניין כדי לעורר מודעות לנושא גם באזור הצפון. ארגון "אשה לאשה", ארגון שטח מדהים, שיש לו נגיעה וחיבור לאקטיביזם פמיניסטי, התגייס לנושא, כמו גם הפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה וכמובן נציבות שוויון זכויות אנשים עם מוגבלות, שמראה יותר ויותר עניין ותמיכה ביוזמות שטח כאלה. אנחנו מקוות שבעקבות האירוע תצמח יוזמה מתמשכת וייווצר חיבור ארוך-טווח המקדם חשיבה על החיבור בין מוגבלות לבין מגדר.

ליאורה הופמן: (ממונת תחום בכיר שילוב בקהילה, נציבות שוויון זכויות לאנשים

עם מוגבלות, משרד המשפטים)

אני ליאורה. אני שמחה להיות פה. אנחנו באמת מברכים על היום הזה ואת כל העושות במלאכה. אני שמחה שזו הפעם השלישית שכנס כזה מתקיים. אני גם שמחה שהוא תוצר המשך של מה שהנציבות התחילה – להשיק תהליכים ולתת לשטח לעשות את העבודה שלו; לתת תמיכה לתהליכים שמתחילים מהשטח, כתוצר לוואי שיכול לצמוח מפאנלים אלה.

ההתרגשות שלי כפולה. אני "מגדרית" במהותי, בחינוכי, בהשכלתי. אבל כשהגעתי לנציבות הורידו לי את האנרגיה: "נשים ומוגבלות, מיצינו את הנושא!", וכך רוקנו את מפרשיי. חזרתי מחופשת הלידה ביום שבו התקיים הפאנל על מוגבלות ומגדר בקריית אונו. סיפרו לי שהפאנל מתקיים בשעות הערב, שהן שעות שאינן מתאימות לאימהות וגם לא להורים, והיה לי עצוב מאוד שלא יכולתי להגיע אליו. אני שמחה שיכולתי לבוא היום.

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

רציתי להקריא קטע מתוך טקסט של פמיניסטית אהובה עליי, הפמיניסטית הצרפתייה לוס איריגראי:

"אם נמשיך לדבר באותה שפה שוב נייצר את אותו סיפור. נתחיל מחדש את אותם סיפורים. מסביבנו גברים ונשים, אותם ויכוחים, מריבות, דרמות, אותן המשיכות אותן הפחדות. אותם הקשיים, אי-אפשר להתחבר, אותם, אותו, תמיד אותו דבר. אם נמשיך באופן זהה, כפי שגברים מדברים מאות בשנים, כפי שלימדו אותנו לדבר, נחמיץ זו את זו, המילים יעברו דרך גופנו, מעל לראשנו, וילכו לאיבוד, רחוק, גבוה, נעדרות מעצמנו."

נשים מתחילות לייצר מרחב שיח ייחודי להן, שיח שהושתק בעבר. אני יודעת שמפורמים כאלה תצמח עשייה.

חזרה אייל: (רכזת פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות", "אשה לאשה – מרכז פמיניסטי חיפה")

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" עוסק בסוגיות שונות של טכנולוגיות רפואיות ובשימושים שנעשים על הגוף שלנו, של נשים, של גברים. מתוך זה הגענו לשיח על נשים ומוגבלויות, הרבה בזכות אסנת. המפגש הזה מהווה התחלה שבה התנועה הפמיניסטית בארץ עוסקת בנושא ובוחנת אותו. בנצרת קיים פרויקט ייחודי בשם אל טופולה שעוסק בנשים פלסטיניות עם מוגבלויות. הוא באמת ייחודי, אבל קשה לראות שיח פמיניסטי מתהווה סביב הנושא הזה. אני רואה זאת כאתגר גדול עבור "אשה לאשה" ונשים אקטיביסטיות בתחום. אנו נשמע בהמשך על חיבורים בין מאבקים פמיניסטיים שונים לבין המאבק של נשים עם מוגבלות. אני מקווה מאוד שנוכל להמשיך בחיבור המצוין הזה בין שטח, אקדמיה וממסד, להביא עוד אירועים מהסוג הזה וגם פעילות ויוזמות שיעשו שינוי.

הערות פתיחה – בין מוגבלות ומגדר

ד"ר שגית מור: (הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה)

הגעתי לתחום של לימודי מוגבלות מתוך מחויבות לפמיניזם. חשיבה פמיניסטית וחשיבה ביקורתית על מגדר מזינות מאוד את השיח בקשר למוגבלות, אך עדיין החשיבה על מוגבלות אינה מזינה מספיק את השיח הפמיניסטי. יש פה שתי קבוצות

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

חברתיות ושתי קטגוריות שיש להן מה ללמוד זו מזו. הן הולכות יד ביד אבל יש ביניהן גם קשרים של התנגשות.

אתחיל במשותף ביניהן. שתי הקבוצות מנסות לקרוא תיגר על החשיבה המובנת מאליה ביחס למוגבלות או למגדר. החברה הייתה רגילה לחשוב על נשים כמשהו שונה באופן ברור מאליו מגברים. הנשים ניסו להיאבק (ואנחנו עדיין נאבקות) בחשיבה הגורסת בדבר שוני אינהרנטי בין נשים לגברים. בדרך נשים ניסו לטעון שהן לא "נכות" כי החשיבה המסורתית הייתה שנשים אינן יכולות לעשות כל מיני דברים ושאינן להן יכולת אינטלקטואלית לבצע עבודות מתוחכמות. לדוגמה, בסוף המאה ה-19 יצא פסק דין אמריקאי שדחה עתירה של אישה שרצתה להיות עורכת דין בטענה של חוסר יכולת, פסק דין שתמיד נחמד לזכור אותו, כי נשים נחשבו כמי שאינן יכולות לבצע עבודות מסוימות מבחינה אינטלקטואלית. לכן המאבק הפמיניסטי היה מאבק נגד החשיבה שמבחינה פיזית ואינטלקטואלית נשים אינן יכולות לעשות דברים. המסר של נשים פמיניסטיות היה אז – אנחנו לא נכות. הבעיה היא שהמסר הסמוי במשפט הזה הוא שהנכים הם במקום הנחות האמתי.

בעצם גם הנכים, אנשים עם מוגבלויות, מבקשים לקדם חשיבה חברתית וביקורתית ביחס למוגבלות. הם טוענים שהבעיה, הנכות, אינה בעיה אישית, היא לא טרגדיה אישית, היא לא אסון טבע, היא לא גורל אכזר, אלא היא תוצר של תהליכים חברתיים, פוליטיים, היסטוריים, שבמהלכם החברה עשתה את עצמה לא נגישה לאנשים עם מוגבלויות. כלומר הנכים חווים סבל חברתי. הם מדגישים שאין להתמקד בכאב האישי כמה שמגדיר את החוויה היומיומית שלהם. הנחיתות שאנשים עם מוגבלויות חווים נובעת מהיחס החברתי כלפיהם; החברה היא שמגדירה שאנשים עם מוגבלויות לא מסוגלים להיות חלק מממנה. חוסר ההבנה, שהחברה היא שמגבילה אנשים עם מוגבלויות, לא מאפשרת להם להשתתף בפעילות.

מישור נוסף של חיבור בין נשים לבין אנשים עם מוגבלויות, הוא ההבחנה בין פרטי לציבורי. כפי שנשים נדחקות לספֵרה הפרטית, כך אנשים עם מוגבלויות נדחקים למוסדות מחוץ למרכזי ציבור ולמוסדות חינוך מיוחד בהם הם לא לומדים עם כלל האוכלוסייה. בנוסף, המרחב הפיזי לא נגיש עבורם. כאשר השירותים החברתיים

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

לא נגישים, אנשים עם מוגבלויות לא יכולים לעשות בהם שימוש. חישובו כמה קשה לפעמים ללכת על מדרכות גם עבור אנשים שאינם משתמשים בכיסאות גלגלים. גם הספרה הפרטית איננה מקום של חופש עבור אנשים עם מוגבלויות. כך, למשל, יכולת קבלת החלטות של אנשים עם מוגבלות מוגבלת מאוד. סעיף 4 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות, שנחקק בשנת 1998, קובע כי לכל אדם עם מוגבלות יש הזכות לקבל החלטות הנוגעות לחייו. הסעיף מדגים עד כמה המצב חמור. אין אדם אחר במדינת ישראל שצריך שיצהירו בחוק שיש לו זכות לקבל החלטות על חייו. הסעיף הוכנס כתגובה למציאות חברתית שבה אנשים עם מוגבלויות לא יכולים לקבל החלטות בספרה הפרטית, כי יש מי שמחליט עבורם.

נקודה נוספת בחיבור בין מוגבלות לבין מגדר היא העיסוק בגוף. פמיניסטיות ואנשים עם מוגבלות מעלים את נושא הדיכוי של הגוף והם קוראים תיגר על תפיסת הגוף "הנורמאלי". נשים סובלות מנחיתות בחברה שבה הגוף הגברי הוא נקודת הייחוס ושבה כל הבדל גופני צריך להיות מוסבר ביחס לגוף הגברי. בדומה לזה, אנשים עם מוגבלויות חווים נחיתות כי החברה מניחה שאנשים ללא מוגבלות הם הסטנדרט ולכן אנשים עם מוגבלויות צריכים להסביר למה הם צריכים להחשב כחלק מהכלל.

נוסף לכך, בשתי הקבוצות נשאלות שאלות על מיניות והורות. נשים עם מוגבלות נתפסות כלא מיניות וכלא כשירות להיות אימהות, ומצד שני הן מועדות לניצול מוגבר, חוות אלימות מינית, או בגלל מצב של יחס של תלות בין לבין המטפלים שלהן או כי הן נחשבות יעד קל לתקיפה.

חיבור נוסף עם התיאוריה הפמיניסטית הוא הנושא של קול. התיאוריה הפמיניסטית עוסקת בקול הנשי, בהבאתו לידי ביטוי, ושואלת שאלות לגבי האותנטיות של הקול הזה, כי הקול הנשי גם הוא תוצר של דיכוי. כשאנחנו כנשים מדברות על העדפה שלנו, אנחנו לא יודעות אם היא תוצר אותנטי שלנו או שהיא תוצר של לחצים חברתיים. גם לאנשים עם מוגבלויות יש דילמות הכרוכות ביכולת ההשמעה של קול אותנטי מתוך חוויה אישית של אנשים עם מוגבלויות, קול שאינו תוצר של דיכוי. השאיפה היא להשמיע קול שאינו רואה בחוויה של מוגבלות כמצב של סבל ואסון, אלא קול שמבקש להראות שאנשים עם מוגבלויות יכולים לחוות משמעות ולחיות חיים מלאי משמעות, מאבק, יצירה, הנאה, ואפילו גאווה.

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

אני שמחה לפתוח את הפאנל. נשמע כאן היום קולות מגוונים. לא ניתן למצוא קול אחד שמייצג את התנועה הפמיניסטית או את התנועה של אנשים עם מוגבלויות. חשוב להקשיב למגוון הקולות, למגוון החוויות, לניסיון האישי.

רב-שיח

שגית מור: השאלה המשותפת שהצגנו לחברות הפאנל היא **מה מקומו של ניסיון החיים האישי של כל אחת מהדוברות בגיבוש תפיסת העולם שלה ו/או בפעילות האקטיביסטית שלה.**

אסנת להט: (פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" בארגון "אשה לאשה")

שמי אסנת להט. בתוכנייה אני מוצגת כנציגה של פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" בארגון אשה לאשה, אף שיש לי כובעים רבים, שעל חלקם תשמעו בהמשך. התחברתי לפרויקט של "נשים וטכנולוגיות רפואיות" מתוך התוכנית "נשים חונכות לזכויות", שהשתתפתי בה במסגרת הפקולטה למשפטים כאן באוניברסיטת חיפה, וארחיב עליה בהמשך.

לא ניתן להפריד את ניסיון החיים שלי מגיבוש תפיסת החיים שלי ומהפעילות האקטיביסטית שלי. לפני 17 שנים נפגעתי בתאונת דרכים במסגרת תפקידי בצבא והפכתי משותקת בארבעת גפיי. ברור לי שהעובדה שאני חיה בכלל ומתפקדת בחיי היום-יום בפרט היא תולדה של החלטה חברתית הכרוכה בהקצאת משאבים אדירים, הכוללים בין השאר את הטיפול הרפואי והפרא-רפואי הממושך שקיבלתי הן לאחר הפציעה והן בהמשך חיי, את הקצבה והציוד הרפואי שאני מקבלת ממשרד הביטחון ואת כוח האדם שמסייע לי 24 שעות ביממה.

אני חייבת להדגיש שאיני יודעת כיצד חיי היו נראים אלמלא התאונה שלי. מרגע שנפגעתי ראיתי בה מנוף לחולל שינוי בחיי, משום שהייתי אומללה לפני כן מסיבות שונות. הנכות שלי חייבה אותי להתמודד התמודדות מפוכחת עם מציאות שונה בתכלית – עם גוף הלא מתפקד ועם חוסר פרטיות מתמיד. עם זאת, בזכות היותי נכת צה"ל בדרגת נכות +100%, וכיוון שחיי השתנו בתכלית השינוי, יכולתי לסטות בקלות מהנתיב הנורמטיבי ולעשות ככל העולה על רוחי, כולל להתנדב במקום לעבוד, להיות רווקה, לא להפוך לאם וללמוד כל תחום שמסקרן אותי ללא קשר

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

לתועלת הכלכלית שלו. ניתן לומר שהשתמשתי שימוש הפוך בסטריאוטיפים כלפי אנשים עם מוגבלות, לפיהם איננו כשירים לעבוד, להתחתן ולהקים משפחה, כדי להשתחרר מהמוסכמות החברתיות שסביר להניח, מהיכרותי עם עצמי, שהייתי פוסעת לאורך אלמלא התאונה.

החל מרגע שהתחלתי להתמודד עם ההכרח להיעזר בזולת 24 שעות ביממה עקב נכותי, ובשל הידיעה שבזכות משאבי המדינה אני חיה ומתפקדת, חשתי צורך אדיר לתת לחברה שלה אני חבה את חיי. בתחילה, בשנים שבהן התחלתי לגבש מחדש את זהותי כאישה עם מוגבלות והמשכתי בתהליך השיקום, תרמתי מכספי לגורמים שונים. כאשר התחלתי להתנדב בעמותת מילבת, המספקת מידע וייעוץ לאנשים עם מוגבלות בתחום של אביזרי עזר, הפסקתי לתרום כסף בידיעה שערכם של זמני ויכולותיי עולה לאין ערוך על תרומה כספית אנונימית לגוף זה או אחר. יש לציין שאביזרי עזר הם אמצעים לעצמאות, למשל כיסא גלגלים, המאפשר ניידות במצב של חוסר ניידות.

הפעילות שלי במילבת לא נבעה מאידיאולוגיה. הסיפוק שחשתי בזכות ההתנדבות בעמותה דלת המשאבים נבע מהיותי משאב של כוח אדם בעת מחסור, מהשתלבותי במסגרת של עשייה עם אנשים אחרים וממתן ביטוי ליכולות מגוונות שלי. העובדה שהעמותה שהתנדבתי בה מסייעת לאנשים עם מוגבלות הייתה הסיבה לכך שהכרתי אותה ולא מטרת פעילותי בה. כאשר התחלנו לעסוק בנושא של הנגשת הסביבה והציוד לאנשים עם מוגבלות, ראיתי יותר את ההקשר האידיאולוגי, הפוליטי, הכלכלי והחברתי של הפעילות בכיוון זה, אולם בהתנדבותי עדיין ראיתי לנגד עיניי יותר את צורכי העמותה מאשר את תרומת הפעילות בה לחברה הסובבת.

אף שהתנדבתי, עדיין חיפשתי דרך שבה אוכל לחולל שינוי אמיתי בחברה. הדרך נקרתה בפניי כאשר התחלתי ללמוד במסגרת התכנית "נשים חונכות לזכויות", המשותפת לעמותת איתך-מעכי ולפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה, שבה התחוויר לי לאשורו ההבדל בין התנדבות גרידא לבין אקטיביזם. בתכנית משתתפות מתנדבות מקהילות מוחלשות וסטודנטיות למשפטים מהקליניקה לפמיניזם משפטי. התכנית כוללת מתן תכנים משפטיים ופמיניסטיים וסדנאות הנוגעות לזהות פמיניסטית מתוך מטרה להקים פרויקטים לקידום אוכלוסיות מוחלשות של נשים.

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

בזכות הלימודים ראיתי כיצד חיי כאישה, ובפרט כאישה עם מוגבלות, מושפעים השפעה מכרעת מהחברה שבה אני חיה, ולמדתי את מידת החשיבות של פעולתי במסגרת החברה לשינוי חיי וחיי חברותיי. כמו כן התבהר לי ששיתוף הפעולה ביני לבין נשים אחרות וארגונים נוספים אינו רק כלי לגיוס כוחות רבים יותר ואיחוד משאבים, אלא הוא מטרה לכשעצמה ליצירת מרקם חברתי מגוון ועם זאת מלוכד יותר.

במסגרת התכנית ריכזתי את פרויקט "פנינה" להנגשת מרפאות גינקולוגיות עבור נשים עם מוגבלות ונדרשתי להסביר למשתתפי הקליניקה לפמיניזם משפטי כיצד הנגשת המרפאות קשורה לשינוי חברתי. הסברתי להם שחוסר נגישות ככלל פירושו הדרה מכלל החברה, וחוסר נגישות של מרפאות גינקולוגיות פירושו מניעה של זכות בסיסית לבריאות ולמיניות והנצחה של דעות קדומות לפיהן נשים עם מוגבלות אינן מיניות ואינן יכולות או ראויות להיות אימהות.

הפעילות בפרויקט הייתה המפגש הראשון שלי כפעילה חברתית עם נשים עם מוגבלות. לפני כן שהיתי לרוב בחברת אנשים ללא מוגבלות, שהיו קבוצת ההשתייכות הטבעית בשבילי, היות שהייתי נערה ללא מוגבלות עד גיל 19 וחצי. אולם כעת התחלתי לראות את עצמי שייכת לקהילת האנשים עם מוגבלות, שייכות שיצקה בי תחושת עוצמה. בעקבות זאת החלטתי לתעל את ניסיון החיים שלי, את יכולותיי ואת תפיסת העולם האקטיביסטית שלי לסייע לקהילה שלי.

אך בדברים מסוימים נאה דורש אין פירושו נאה מקיים. לאחר שנפצעתי אימצתי מבלי משים את התפיסה שהמיניות שלי נגוזה בשל השיתוק שלי. כלומר אף על פי שלא הכרתי לפני כן אנשים עם מוגבלות הפנמתי את העמדה החברתית הגורסת שנשים עם מוגבלות הן א-מיניות ואימצתי אותה כחלק מהגדרת הזהות החדשה שלי כאישה עם מוגבלות.

לפני שלוש שנים החלטתי להתמודד עם סוגיית המיניות המושתקת שלי, שהודחקה בי עד דק. לשם כך נקרתה בפניי הזדמנות נוספת בדמות הקורס ל"מחנכים למיניות לאנשים עם מוגבלות" של האגודה הישראלית לתכנון המשפחה, שגם סמדר למדה בו, ומטרתו להכשיר מנחי קבוצות בנושא של מיניות בריאה. אני חייבת להבהיר בקשר להזדמנויות שנקרות בפנינו – ברור שאנחנו צריכות לדעת לזהות אותן וגם להיות מסוגלות להשתמש בהן.

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

אנחנו היינו הקורס הראשון בעולם שה-IPPF, הארגון העולמי לבריאות המשפחה, קיים אי פעם, שכל המשתתפים בו הם אנשים עם מוגבלות, במטרה שנהיה סוכני שינוי בשיח של מיניות בקרב אנשים עם מוגבלות. הקורס הכשיר אותנו לתת מידע על זכויות למיניות ולפריון וכן לספק ייעוץ בנוגע להתנהגויות מיניות, בריאות ועיצוב עמדות כלפי מיניות בקרב צעירים ובוגרים עם מוגבלות וללא מוגבלות בקהילה.

מדי שבוע בשבוע במשך שנתיים נפגשתי עם קבוצת השווים שלי, נשים וגברים עם מוגבלות, שרובם היו בכיסא גלגלים, ושוחחנו על הנושאים האינטימיים ביותר. בזכותם גיליתי ביתר שאת מה כוחה של השתייכות לקבוצת הדומים לי ומהי עוצמתה של כנות, כפרפראזה על "האישי הוא הפוליטי". בד בבד למדתי להעריך ולכבד את המיניות שלי עצמי.

כשנגעתי בנושאים המודחקים ביותר בזכות הקבוצה חוויתי חוויה כבירה של שינוי והתעצמות, והיה לי ברור שכמחנכת למיניות אוכל לסייע לנשים אחרות עם מוגבלות, ובוודאי גם לגברים, לעבור תהליך דומה.

כידוע לכול, תפיסת עולם יכולה לבנות עולם, וכיום אני חשה שאף שידיי מוגבלות בתנועתן אני שותפה למעשה הקליעה והרקמה של המארג החברתי.

סולה שלי: (יו"ר אס"י – קהילת אנשי הספקטרום האוטיסטי בישראל)

אני עדיין מתקשה לראות בעצמי אקטיביסטית. מוזר לי לדבר בכובע הזה. גם לגבי ניסיון חיים, החיים שלי שבלוניים: ילדות, בית ספר, צבא, אוניברסיטה, נישאתי, ילדתי שני ילדים, התגרשתי, שגם זה נורמטיבי. אם מדברים על אקטיביזם, באקטיביזם יש דברים שאסנת הזכירה – הפן האישי, כלומר לחיות את מה שאת מאמינה ואת מי שאת. גם זה לא לגמרי טריוויאלי בהתחשב בלחצים. בתור אישה בספקטרום האוטיסטי לא ידעתי מה מצופה ממני. אני לא תמיד מודעת לציפיות חברתיות האלה. אם מדברים על סטריאוטיפים של נשים (ואני מקווה שהיום המצב קצת שונה), כשאני גדלתי, היה מקובל שבנות יכולות ללכת למגמה ספרותית, מקסימום למגמה ביולוגית. אבל ללמוד במגמה פיזיקאלית, ועוד ללמוד באוניברסיטה פיזיקה??? היכולת להיכנס למקומות לא מקובלים בחברה גם היא סוג של אקטיביזם. אבל עדיין קשה לי לצאת לציבור הרחב או לפעול מול קהל רחב.

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

אתחיל בכך שכל חיי הרגשתי שאני שונה. בשלב מסוים הבנתי, אחרי שסיימתי דוקטורט בפיזיקה, שלא אוכל להתברג באקדמיה, דבר שמצריך הרבה כישורים חברתיים. לכן הלכתי לכיוון צדדי שמשיק לכיוון האקדמי. למרות זאת המשכתי בחיי פחות או יותר כמיטב יכולתי. ניסיתי לעשות בחיי הפרטיים דברים שמעניינים אותי ושאני מאמינה בהם. בשלב מסויים התברר לי שאחד הבנים שלי הוא ילד עם צרכים מיוחדים. לא אהבתי את מה שנעשה בארץ בתחום הזה, במיוחד בתחום האוטיזם. הצורה שבה אני מתמודדת עם דברים היא על-ידי לימוד ומחקר. כך שישבתי בתוך האוניברסיטה לפני עשרים שנה, כבר היה אינטרנט, אם כי הוא היה בחיתוליו. התחלתי לחקור מה קורה בחו"ל, כי כאמור מה שהיה בארץ לא מצא חן בעיניי. בחו"ל ראיתי שעושים דברים נכונים יותר ממה שעושים כאן. מאחר שידעתי שאני לא אצליח בעצמי להתמודד עם הצוות של התוכניות החינוכיות, אמרתי שאביא אסמכתאות ומידע. קראתי חומר מחו"ל וניסיתי להפיץ אותו בין הורים במסגרות שבני ביקר בהן. אחר כך קיוויתי שאצליח לשנות משהו דרך אל"וט – האגודה הלאומית לילדים אוטיסטים. ניסיתי להיות פעילה באלו"ט, גם לזה נדחפתי. אחד הדברים הראשונים שקראתי היה בפורום אינטרנטי באנגלית של קבוצת אנשים שהם עצמם על הספקטרום האוטיסטי. היו גם הורים שכתבו על מערכות החינוך שילדיהם האוטיסטים משולבים בהן. היו הודעות גם של חבריה ((על הספקטרום!)) שיצרו קשר דרך הפלטפורמה הזו. מצאתי את עצמי נמשכת לקריאת הדברים האלה. בשלב מסוים, האנשים על הספקטרום האוטיסטי יצרו את הפורום שלהם, והייתי אחד האנשים הראשונים שנכנסו לשם. יצרתי קשרי ידידות קרובים מאוד עם כמה מהם. אחד מהם, גיים סינקלייר, הרכז של ארגון בשם ANI (רשת האוטיסטים הבין-לאומית, הארגון הראשון של האנשים על הספקטרום האוטיסטי בעולם), הוא בעצם האדם הראשון בחיי (הייתי אז בת 35) שיכולתי לכנות ידיד או חבר. זה היה קשר משמעותי, לא משהו שעשיתי בשביל שלא יגידו שאין לי חברים, אלא משהו שרציתי ואהבתי. בכיתי לו על המצב בארץ. הוא אמר לי: "את צריכה לשנות דברים! לא מספיק לכתוב חומר ולתת אותו לאנשים. צריך לעשות שינוי חברתי." הייתי אז פעילה באלו"ט. בזמנו לא דיברו כל כך על שילוב, דבר שניסיתי לדחוף אליו. ניסיתי לדבר על הזכות של אדם להחליט על חייו. באלו"ט עד היום לא שמעו על זה ולא רוצים לשמוע על זה. זה גרר אותי מהמערה

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

שלי. אני מתחברת לדברים של אסנת – הקבוצה שנכנסתי אליה בחו"ל, הקהילה האוטיסטית, הייתה המקום הראשון שבו הרגשתי בבית; קבוצה של אנשים שדוברת שפה שאני מבינה, שהצליחה להתחבר אליי. החוויה הזו הייתה חזקה מאוד. התחלתי לנסוע לכנסים שלהם. הקבוצה מקיימת כנס כל שנה בארה"ב, שבאים אליו אנשים מכל העולם. מאז קם כנס שנתי כזה בבריטניה. הייתי מתוסכלת שאין דבר כזה בארץ. אני מתחברת לדברי ליאורה, שהשימוש בקהילה יוצר עולם תוכן. יש מונחים שנטבעו בקהילה שאין להם קיום בקהילה של אנשי המקצוע. בכנס הייתי צריכה לדבר באנגלית למרות שאני מחוברת לעברית והיא חלק מהזהות שלי.

אובחנתי ב-2001 כמי שנמצאת ברצף האוטיסטי. עד שאובחנתי רשמית פחדתי לצאת החוצה. הגישה שבה נתקלתי מאנשי מקצוע ומאלו"ט הייתה שאנשים כמוני פשוט לא קיימים, כלומר אנשים עם אוטיזם שגם מסוגלים להחזיק מיקרופון. חששתי שלא יאמינו לי, שישאלו איפה הלקות שלי. אני לא חושבת שאני לקויה. אני גם לא חושבת שמי שלא מסוגל לדבר הוא לקוי. אנחנו צריכים לחנך את הציבור. חלק מהעניין הנו הסברה לאנשי מקצוע שלשייך אדם לתחום של מוגבלות זה עדיין לא אומר לסייג אותו כבלתי-כשיר או כלקוי, אלא להכיר בשונות שלו, וזה חשוב. כי יש אנשים שאומרים: "אני מכבדת אותך, ולכן את לא נראית לי אוטיסטית". זה מראה שהם מסתכלים עליי ולא רואים אותי. כמו שאומרים לאישה: "את טובה כמו גבר". ואני לא טובה כמו גבר, אני טובה כאישה.

אני חושבת שהחוויה של מציאת הקהילה האוטיסטית הייתה חשובה לגביי, כמו גם להפיץ את דבר קיומה של הקהילה – שאנשים יוכלו להגיע אלינו ולחוות את הדבר הזה. למען זה אני מוכנה לצאת קצת מהקונכייה שלי, להוציא שני מחושים, לדבר בפני הציבור הרחב ולעשות נפשות.

דועא אבו אליונס: (פעילה חברתית)

צהריים טובים וערב טוב. אני מחיפה. אני בת 22. לכבוד לי להיות כאן. אני סטודנטית בשנה השלישית בפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה. אנסה לחבר דברים, קצת ממה שאסנת אמרה וקצת ממה שסולה אמרה.

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

אני עיוורת מלידה. אני מבחינה רק בין אור לחושך ורואה צללים. אמי אחות בבית חולים, וכנראה בזמן ההיריון אָתי היא הייתה קרובה לאדם עם צהבת או אדמת וכתוצאה מכך אני עיוורת כמעט לחלוטין. כשאני באה ומציגה את עצמי לאנשים חדשים לי, אני אומרת שבעיית הראייה היא מצב נתון שדורש התאקלמות אישית. אני יודעת שיש בעייתיות בחברה, חוסר נגישות וחוסר מודעות. כשאני באה לאדם חדש, ובוודאי לאדם שאין לו נגיעה לעולם המוגבלות, אני מדגישה שבעיית הראייה דורשת התאקלמות ממני. גישתי זו קשורה לניסיון חיי. כשאני באה ואומרת: "אתם לא בסדר כחברה, או כפרטים", החשיבה היא שאני לא לוקחת אחריות, שקל להאשים אחרים. אני לא אומרת שאין בעייתיות ביחס של החברה, אך זה גם עניין של אופי – אני מעדיפה לקחת דברים על עצמי, עד כמה שאני יכולה לשנות דברים בי, בגדר האפשר, כדי שאוכל להגיד: "אני מתאימה את עצמי אליכם ולא אתם אליי".

החיבור לפמיניזם התקיים אצלי פחות או יותר מאז ומעולם, כמי שגדלה כבת יחידה עם שלושה אחים. האחים שלי טוענים שצריך להכניס את התנועה לזכויות הגבר אלינו הביתה... הפמיניזם התחזק אצלי בעקבות השתתפותי בקליניקה לפמיניזם משפטי באוניברסיטה. יכולתי להרגיש שם נוח עם הגדרת עצמי כפמיניסטית. בחברה הרחבה אין למילה "פמיניסטית" קונוטציות חיוביות. בקליניקה יכולתי להגדיר את עצמי כפמיניסטית בלי להרגיש עם זה רע. בתור אישה עם מוגבלות קל לי להתחבר להגדרות של פמיניזם בגלל השייכות לאנשים עם מוגבלויות. כאישה עם מוגבלות אני יכולה לראות את הצורך של נשים בזכויות שלהן, בהגדרתן כנשים.

עניין נוסף נוגע לדימוי גוף. התפיסה היא שנשים עם מוגבלות הן לא מיניות, לא מושכות. זה דווקא קצת מתנגש לי עם התפיסה הפמיניסטית, כי אני מנסה להקפיד על דברים שבנות גילי מתעניינות בהם: להתלבש, להיראות טוב. קשה לי לדעת איך הדברים נראים בעין מהצד השני. אני משתדלת לגלות את זה גם באמצעות מה שאני קולטת סביבי. אני מרגישה שאני עושה את זה לא מפני שאני צריכה להתאים עצמי לנורמה קיימת, אלא כי זה מעניין אותי, כי נוח לי להיות בנקודה הזו.

ניסיון החיים שלי – אני מרגישה שתפיסותיי משתנות ואני צריכה להתאים אותן למה שקורה. כל מפגש עם אנשים אחרים בחברה, מהלימודים או מהעבודה, משנה

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

לי את התפיסה לגבי החיים. בעיקרון אני רואה שיש המון חוסר מודעות בחברה גם לבעיית הראייה. אפרופו קבלת החלטות על עצמי וגופי, אנשים שמנסים להציע לי עזרה ברחוב מפנים אותי לכיוונים אחרים לגמרי מהיעד שלי. עוד לא הופנם סעיף 4 בחוק שוויון לאנשים עם מוגבלות, שאני יודעת לאן אני רוצה להגיע... חשוב מאוד להדגיש את העניין הזה של חוסר מודעות ולפעול להעלאת מודעות, ואני מנסה לעשות זאת, גם על-ידי לשדר לחברה. אני נתקלת בשני סוגים של תגובות קיצוניות. יש כאלה שאומרים: "כל הכבוד על מה שאת עושה, שאת לומדת ומתפקדת". מבחינתי, זה סביר שאני עושה מה שאני עושה, לא משהו אקסטרה מעבר. מצד שני יש כאלה שבטוחים שמקומם של עיוורים הוא בבית, שאין להם אופציה להתפתח. אני מנסה לשים קו באמצע, להעלות מודעות למה אני כן מסוגלת ויכולה לעשות. לאזן את זה בין שני הקטבים האלה.

אני חייבת להכניס מילה. יש מאמר נגיש יחסית בעברית מאת עמית קמה, שמדבר על הייצוג של נכים שנע בין הקורבן האומלל לבין נכה-העל. הרבה נכים לכודים בתווך – בין להיות קורבנות אומללים לבין להיות נכי-על. נראה שאנשים עם מוגבלות או שהם עושים דברים פנטסטיים, או שהם עושים את המובן מאליו.

סמר אבו קרשין: (עו"ס, רכזת פרויקט של נשים עם מוגבלויות בארגון אל טופולה) שלום. יש לכם כוח לשמוע סיפורים אישיים? חשבתי על איזו חווית חיים להביא. בתור ילדה שנולדה עם חוש ראייה מאה אחוז, בגיל שבע התחלתי לאבד את הראייה באופן הדרגתי אבל מהיר. היה לי קשה מאוד. הייתי ילדה פעילה, מצטיינת בבית הספר. אין פעילות בבית ספר או חוגים שהיו קיימים ולא השתתפתי בהם. לאחר הפגיעה בראייה נאלצתי לאמץ דרך חיים אחרת שאינה ידועה לי, כשאיני יודעת איך להתנהג במצב החדש הזה. בילדותי התאמנתי באתלטיקה. כשהתחלתי לאבד את הראייה, המאמנת פחדה מבעיית שיווי המשקל שלי בגלל הראייה. לכן לא המשכתי עם האתלטיקה, למרות שזה היה חלום בשבילי. רציתי להיות בלרינה ולא הצלחתי. כולם התנצלו שאי-אפשר ללמד מישהי עם בעיות ראייה. רציתי ללמוד ריקודי עם, אבל אמרו לי: "אין לי מישהו שיכול להיות צמוד ולאמן אותך". הרבה דברים רציתי להיות ולא הצלחתי. ידעתי שאני צריכה ללמוד לרקוד ריקוד חדש, שאהיה בו המתאמנת והמאמנת.

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

הוריי הם בני דודים. לסבא שלי ולשתי אחיותיו יש בעיות ראייה. תמיד ראיתי אותם כבני אדם שמתפקדים טוב מאוד בחיי היום יום אבל פחות יוצאים למרחב הציבורי. רציתי להיות פעילה בחברה, עם מקצוע, בעמדה משלי. כשהרגשתי שאני הולכת לאבד את הראייה, אמרתי שאיני רוצה להיות כזו שיושבת בפינה בבית. מכאן התחלתי לאתגר את עצמי, או ללמוד להוכיח לעצמי ולסובבים אותי שאני כן יכולה. בכל פעם שרציתי לעשות משהו אמרו לי: "אל תעשי את זה, את לא יכולה לעשות". זה קומם אותי וגרם לי להיות מרדנית ולעשות דברים שאמרו לי לא לעשות. בכל פעם שרציתי להוכיח, היה בי פחד עצום. קודם כול רציתי להאמין שכן, אני יכולה, ושהניסיון יאמת את האמונה הזו. מצד שני אני לא רוצה להיכשל, כי אם אכשל, יגידו לי: "אמרנו לך, לא תצליחי, זה לא בשבילך". כל האנרגיות שלי נדרשו רק בשביל להצליח במה שאני עושה, להוכיח לעצמי ולסובבים אותי שאני כן יכולה. ברוב שנות הילדות שלי, בגיל ההתבגרות, שהיו שנים טובות בחיים שלי, לא נהנית. הדגש באותן שנים היה על התגברות על המוגבלות שיש לי. אבל עכשיו, כשאני מכירה את היכולות שלי וכשאני מבינה שיש לי לקות ראייה אבל שהמוגבלות היא לא עצמי, אני ממשיכה להיות בסביבה שבה אני נמצאת. במקומות מסוימים אני מרגישה עצמאית וחופשייה, ובמקומות אחרים אני מרגישה הכי מוגבלת בעולם. הבנתי שהדגש הוא לא רק בי עצמי, אלא בעצם גם בסביבה שאני נמצאת בה. שצריך לשנות אותה כדי שהיא תהיה יותר מכילה ותוכל להתאים ולהיענות לצורכי האנשים החיים בה. אני צריכה לעשות משהו. בכל מגע ואינטראקציה הסברתי כיצד להתנהג איתי ומה צריך לעשות. זה מעייף, אך זה מחולל שינוי מחשבתי, לפחות באנשים הסובבים אותי. ככל שהרשת החברתית שלי גדלה, כך גם התרחב השינוי שעשיתי עם עצמי באינטראקציה עם אחרים.

כשרציתי למצוא מקום עבודה, היה לי קושי. כשהגשתי קורות חיים על מנת לקבל תפקיד מסוים, כאשר בחנו את קורות החיים היו מתלהבים לקראתי. אבל כשאמרתי להם שיש לי בעיית ראייה, הכול היה משתנה והיו אומרים לי: "נחזור אליך בתשובה". כשסיימתי את בית הספר לעבודה סוציאלית עשיתי סטאז' במקום לנערות במצוקה (האוניברסיטה מסדרת את המקומות שהסטודנטים עושים בהם סטאז'). במהלך השנה מצאתי חן בעיני העובדים שם. בתום שנת הלימודים האחרונה ביקשו ממני להמשיך שם כעובדת ולא כסטאז'רית, ומשם התחלתי

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

בקריירה שלי כעובדת סוציאלית. ראיתי את עצמי כעובדת סוציאלית שרוצה לעשות שינוי בחברה, אבל לא בחלק של הזיהוי שלי עם אנשים עם מוגבלויות, שלא רציתי להיות מתויגת עמם.

באחד הימים קראתי מודעה בעיתון שבה רצו עובדת סוציאלית בפרויקט של נשים עם מוגבלות. היססתי אם להגיש קורות חיים. מצד אחד יש בי צורך להשמיע את קולי למעגלים רחבים יותר. מצד שני לא רציתי לעבוד במקום שיש בו רק הזהות עם המוגבלות או שהמוגבלות היא המוקד. אחרי מחשבה הגשתי מועמדות והתקבלתי לעבודה. אני כרגע עובדת בפרויקט של אנשים עם מוגבלות שעובד בעיקר עם נשים שיש להן מוגבלות חושית ופיזית, והעבודה היא יותר קבוצתית. הדגש בפרויקט הוא בהעצמת נשים לאמונה בכוחות שלהן, לעשיית שינוי חברתי, שתהיינה פעילות אקטיביסטיות בחברה, שינוי שהחברה שלנו תגיע אליו. במהלך הפרויקט נעשה מחקר על ידי ד"ר האלה אספניולי, ששמעה סיפורי חיים של חלק מהאנשים שהשתתפו בקבוצות. בסיפורי החיים שלהן הן דיברו על מה שגרם להן להתגבר על המוגבלות ולהמשיך בחיים. המחקר גילה שלרוב הנשים שהצליחו להתמודד עם המוגבלות יש משפחה תומכת שהאמינה ביכולות שלהן. אמנם יש אנשים עם מוגבלות שיש להם כוחות, אבל את הכוחות צריך ללמוד ולהכיר, וההיכרות הזו היא תהליך מקביל בין האדם לעצמו ובין לבין המשפחה. זהו תהליך מתמשך וקשה, אבל שני הצדדים, האדם עצמו והמשפחה, כל אחד מזין את השני. לפי דעתי, המשקל המרבי בהצלחה קשור למשפחה שנותנת את הכוח להמשיך את הדרך ולהבנות את התפיסה העצמית בשבילו. רציתי לומר שהתפיסה העצמית, כלומר איך אנחנו חושבים שאחרים רואים אותנו, מתבססת באמצעות אחרים. דרך האנשים הקרובים אלינו אנחנו תופסים איך אנחנו נתפסים. זה תפקיד חשוב של האנשים הסובבים אותנו.

סמדר הרוש: (עו"ס – מאמנת הווייטית, מנחת קבוצות ומרצה, לקוית שמיעה) ערב טוב. ישבתי בצד כדי לקרוא את השפתיים של הדוברות. אתחיל להתחבר למה שסמר אמרה ולהראות לכם היבט אחר של ממשפחה פחות תומכת. חגגתי לא מזמן יום הולדת חמישים. אני נשואה, אימא לשלושה ילדים, שכולם שומעים. אני היחידה במשפחה עם לקות שמיעה. אמי ז"ל ואבי, שייבדל לחיים ארוכים, הם

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

ניצולי שואה. נולדתי בהגדרה כמעט חירשת, אבל ההורים שלי לא שמו לב לזה למעשה, או שלא רצו לשים לב. בכל מקרה, רק בגיל 5 לקחו אותי לבדיקת שמיעה וגילו שאני לא שומעת. מכשיר שמיעה קיבלתי רק בגיל 12. עד אז התמודדתי בכוחות עצמי. הייתי ילדה דחוויה, כמעט לא דיברתי. בגיל 12, כשהדודה שלי החליטה שאני חייבת מכשיר שמיעה, קנו לי את המכשיר הראשון, ואז התחיל להיבנות הדימוי העצמי שלי, התחלתי להתפתח. לא תאמינו, אבל עד גיל 40 לא היה סיכוי שאלך בשער אסוף שיגלה את מכשיר השמיעה. אחרי שהסתפרתי הסתגרתי בבית עד שהשער צמח. לקחתי את הבושה מהבית. למה סיפרתי שההורים שלי ניצולי שואה? רק בשנים האחרונות להיותי מטפלת הבנתי שיש קשר בין הבושה וההסתרה לבין היות הוריי ניצולי שואה. נולדתי 16 שנה אחרי שהמלחמה הסתיימה. הכול היה מאוד טרי. החשיבה שלהם הייתה שאם יגלו שאני לקויה שמיעה ייקחו אותי מהם. לראשונה התעסקתי בהיותי לקויה השמיעה היחידה במשפחה שומעת כשעמדתי להינשא לבעלי, לפני 29 שנים, כשההורים של בעלי שאלו אם ייוולדו לנו ילדים לקויי שמיעה. פניתי לאמי והיא אמרה: "מה זה משנה?". אמרתי שהוריו רוצים לדעת, ואמי אמרה לי לעזוב אותו. אבי ואני הלכנו לרופא המיילד, והתברר שהייתה אֵתי ברחם תאומה, שלא שרדה, וכנראה מכאן באה לקויה השמיעה. עד גיל 40 הייתי בתוך ארון. עבדתי בתחום המחשבים – אני בוגרת ממר"ם, בית ספר למחשבים בצה"ל. התנדבתי לצבא. האמת שלא כל כך שמתי לב למה שקורה סביבי. החוויה שלי הייתה של בדידות, של חיים בתוך בועה. אף אחד לא באמת התעניין בהיותי לקויה שמיעה. אם במשפחה סיפרו בדיחה ולא הייתי שומעת, היו אומרים לי: "בדיחה לא מספרים פעמיים". ישר נכנסתי לבועה ולא חשפתי את הלקות. בשנת 1997 נסענו לארה"ב לשליחות. אחרי שנה וחצי שם, כשהקטנה שלנו כבר נולדה והייתה בת חודשיים בערך, מכשיר השמיעה שלי התקלקל והייתי צריכה ללכת למכון שמיעה. ביקשתי מבעלי שיתלווה אליי. קשה לי מאוד להבין אנגלית כי התקשורת הבסיסית שלי מתבססת על קריאת דיבור. התברר לנו שמכון השמיעה בבעלות ישראלים. במכון האודיולוגי ראיתי טלוויזיה עם מערכת שמע (המערכת יכולה להיות לולאת השראה או אוזניות פיזיות) ושאלתי מה זה. ניסיתי, שמתו אוזניות ושמעתי מה נאמר. נשאלתי אם אני הולכת להצגות, ואמרתי שלא, כי יש לי בעיה בשמיעה. היא אומרת לי "לכי להצגה בברו ודוויי".

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

כבר למחרת הלכנו להצגה, בעלי ואני, עם האוזניות האלה, ופתאום שמעתי. אני זוכרת שבכיתי כל ההצגה. הבנתי כמה אני נמצאת בתוך ארון ומסתירה את עצמי. חשוב לי להגיד שכשראיתי את המכשיר הזה הבנתי שאני לא לבד בעולם, שיש עוד אנשים עם בעיות שמיעה. זהו מכשיר שמיעה בלתי-נראה. הרבה מהתנהגויות של לקויי שמיעה דומות ללקויי נפש. תוך כדי השירות בארצות הברית הבנתי שמאוד לא טוב לי בעיסוק במחשבים, שאני נמצאת במקום שלא מתאים לי, אלא מתאים ללקויי שמיעה. כפי שאומרים אנשי המקצוע - מקום שבו עדיף שלא ישמעו את קולך. היינו בארצות הברית שנה וחצי. כשהגענו לארץ, השבוע הראשון היה שבוע בריאות. אחד הדוכנים היה של אביזרי עזר לשמיעה, שם ראיתי את האביזר שרכשתי בארה"ב, שישנו גם בהצגות. אמרתי, "גם פה זה ישנו?" והאיש בדוכן אומר "זה חדש פה. אנחנו מנסים להכניס אותו לתיאטראות בארץ". התחילה פעילות מזערית והחלטתי שמספיק לי להיות במקום שהייתי בו ושאני רוצה שינוי. הבנתי לפי סטטיסטיקות ש-10% מהאוכלוסייה הם לקויי שמיעה. רציתי לעשות שינוי. התחלנו עם מערכת שמע בהיכל התרבות והתרחבנו לעוד מקומות. בכל מקום שהייתי בו, התחלתי לספר בכמה דקות מי אני. למשל, הייתי בראש הנקרה ויש שם מופע אורקולי, שהיה בלי תמלול, ולכן הלכתי למנהל וביקשתי שיכניסו תמלול. מהמקום המאוד נמוך הבנתי שאם לא יהיה מישהו שיוביל את התהליך, הוא לא יקרה.

ד"ר דליה זק"ש: (החוג לריפוי בעיסוק באוניברסיטת חיפה וארגון "אשה לאשה")
אני מציעה שנחזור. לפני שאפתח את הדיון, אני רוצה להודות לכ משתתפות הפאנל. כל הסיפורים, התובנות שלכן, הכול היה מרגש. מישהי אמרה לי (לפני הפאנל) "אבל אני לא פעילה". איני יודעת מי לא פעילה. חלקכן נשמעות לי היפראקטיביות, במובן של היכולת לחיות את החיים במלואם, לעשות אותם, לפתח תובנות. כמעט כולכן אמרתן שאתן רוצות להחזיר לחברה. זה התחיל ממך, אסנת, כשאמרת "אני מקבלת תמיכה מהחברה ורוצה להחזיר לה".
אני רוצה שנפתח בדיון ובשאלות לדוברות, אבל גם שננהל שיחה בינינו שבה נבדוק מה אנחנו רוצות לעשות לאחר המפגש הזה, כלומר איך אנחנו רוצות להמשיך. האם

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

אנחנו רוצות להיפגש כדי לעשות משהו או כדי לדבר עם עצמנו, עם זולתנו? האירוע הקודם של הפאנל התמקד בנושא של מוגבלות, נשיות ומיניות. את האירוע הזה החלטנו לפתוח בנושא כללי יותר. האם אנחנו רוצות להמשיך בנושאים אינטימיים יותר או בנושאים ספציפיים שקשורים לחיי היום יום של כולנו? ולכל אלה שבאו מרחוק וממרכז הארץ – תודה. אנחנו שואלות גם איך מארגנים פה פעילות באזור הצפון שתתאים לנו ושתהיה לרצוננו. במרכז נראה שכביכול הכול מסודר; שהחיים שלנו, אנשים עם מוגבלות, כולם מסודרים במרכז. למשל, יש יותר פעילויות באזור המרכז. האירוע הקודם של נשים עם מוגבלות נעשה במרכז, ואנחנו רצינו שיתקיים אירוע כזה לצורך חיבור בדברים. אני מציעה לפתוח את הדיון. כל אחת תיקח את זה לכיוון שלה וגם כמובן לדוברות.

דוברת מהקהל: שמי נעמה. לי תמיד יש בעיה עם העובדה שאני שייכת בעיקר לקבוצת הלקויות הבלתי-נראות. בשום תחום לא יודעים איך "לאכול" אותי. היום סוף כל סוף הרגשתי הזדהות כשסולה דיברה, והיא אמרה את מה שאני מרגישה. אין לי מושג איך מעבירים את זה לפמיניזם. אני שייכת לקבוצה חזקה של מתנדבים בעמותת נגישות ישראל. כשצריכים רעיונות לגבי נגישות, קוראים לנו. איך עושים את החיבור הזה לקבוצה הזו?

דליה זק"ש: הבמה פתוחה לכולכם.

סמר אבו קרשין:

אני לא יודעת אם רובכם מכירים את הפקולטה למשפטים, שאנחנו נמצאים בה. אני מכירה את עצמי כסוג של... עם כל הצניעות, שאני יכולה להיות סוג של מנהיגה. "הייה אתה השינוי שאתה רוצה לראות בעולם". במנהיגות יש בדידות. אבל לגבי מה שיש לנו לצעוק ליקום, מישהו מהפקולטה יאפשר לנו לא להיות לבד. אני מדברת מהחוויה האישית שלי, כמי שמכירה הרבה אקטיביסטים.

סולה שלי:

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

אני מרגישה מוזר מאוד לענות לך. בדרך כלל אוטיזם נחשב לקות חברתית, אבל אני שואבת המון כוח מהקהילה שלי. אני אגיד שתי מילים על ארגון אס"י, שהוא ראשי תיבות של "אנשי ספקטרום ישראלים". השם המלא – אס"י – אנשי הספקטרום בישראל, נוצר להדגשת החשיבות של הקהילה. הארגון בנוי בצורה של שלושה מעגלים. זה ארגון אקטיביסטי ממש, שאנשים יכולים להיבחר אליו, להיות בו או לא, הם מארגנים פעילויות חברתיות, רוצים לבוא וליהנות. בתוך אס"י יש פעילים יותר ופחות, ולשמחתי, למרות שהפעילים מאוד שנמצאים בקשר יומיומי או לפחות פעם בשבוע, הם חמישה אנשים בלבד. הארגון כולו כולל 17 איש. חמישה זה הרבה יותר מאשר אחד. ויש לנו זה את זה, ואנחנו שואבים הרבה כוח זה מזה. כשאת [סמר] אומרת "הייה אתה השינוי שאתה רוצה לחולל", צריך להוסיף לזה עוד משהו: "אם אין אני לי, מי לי, וכשאני לעצמי מה אני?". השותפות עם אחרים חשובה מאוד. בעבר היה לי קשה להוציא מפי את המילה "אנחנו", והחוויה הגדולה שחוויתי כשנכנסתי לקהילה האוטיסטית הייתה שהיא נותנת כוח גם כשיוצאים החוצה. חשוב שיהיו פעילים שיוצרים קשר זה עם זה. באס"י, לכל אחד יש תחום עניין שחשוב לו ושהוא פעיל בו, אבל המשלב מאחרים הוא חשוב מאוד; הידיעה שהם שם, שאותם דברים שחשובים לי חשובים גם להם. זה נותן מאוד.

דליה זק"ש:

כשארגנו את האירוע, אחת המטרות שאסנת, חדווה, שגית ואני חשבנו עליהן הייתה להשתמש באירוע היום כדי ליצור קבוצה כמו שאת מתארת – קבוצה של חמש, חמש עשרה, עשרים נשים עם מוגבלות ובלי מוגבלות שרוצות להמשיך את הפעילות מפה והלאה. אם אנחנו חושבות שלנשים עם מוגבלות יש קשיים, והסיפורים שלך שיקפו רק חלק מהדברים, ואם אנחנו מרגישות שאפשר לעשות שינוי, שלהיות מנהיגות זה לעשות שינוי, כדאי לעשות זאת עם תמיכה. זו יכולה להיות אחת התוצאות של האירוע, והיום אנחנו פותחות דיון, בתמיכה של הפקולטה למשפטים והפקולטה לרווחה באוניברסיטת חיפה, ארגון אשה לאשה, המרכז הפמיניסטי בחיפה שיזם את האירוע, ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות.

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

דוברת מהקהל: נעים מאוד, שמי דניאלה מזור, ואני רכזת התחום של אנשים עם מוגבלות פיזית או חושית בסניף של "דלת פתוחה" בחיפה, מרכז שנותן ייעוץ לנוער בעניין של מיניות בריאה. סולה, בהמשך לדברך על קבוצת השווים שתומכת, אני עובדת סוציאלית, אני כותבת דוקטורט על הבניית המיניות בקרב נשים עם מוגבלות פיזית או חושית ובקרב נשים ללא מוגבלות, ואסנת היא העורכת הלשונית של המחקר שלי. במסגרת העבודה ב"דלת פתוחה" יש לי הכבוד ללוות את הקבוצה של לומדי הקורס שאסנת השתתפה בו, של מחנכים למיניות לאנשים עם מוגבלות. אחרי השנתיים שבהן הם למדו על חינוך מיני הם נמצאים בשטח, בעשייה – מנחים קבוצות ומרצים בתחום. יש המון כוח בדוגמה האישית שהם מביאים לקבוצות כמנחים עם מוגבלות, בלי הצורך להביא את הסיפור האישי שלהם. כאנשים אמפתיים הם יוצרים תחושה של "משלנו". אני מנחה יחד עם שחף, שיושב בכיסא גלגלים, קבוצה של צעירים, חלקם גם בלי מוגבלות, בשאלות של איך יוצרים קשר, מתי מקיימים יחסי מין והאם צריך מידע. יש משהו מיוחד בקשר של הקבוצה עם שחף. יש כוח במודל האישי שלו, בלי הצורך לחשוף את הסיפור האישי, ויש תחושה שהוא מבין. אחד ממקורות הכוח של קבוצת המנחים הוא שאנחנו מנסים להמשיך להיפגש. הם הולכים לשטח כדי להנחות, ובכל כמה שבועות יש מפגשים קבועים שבהם הם יכולים לשתף אחד את השני. המפגשים מהווים מסגרת שנותנת כוח לעשייה בשטח. ישנו הגרעין ויש לזה המון חשיבות. אשמח מאוד לשתף פעולה עם הקבוצה שתתארגן אחרי האירוע. גם ד"ר דובדבני מהמרכז לחקר השיקום באוניברסיטת חיפה תשמח להשתתף ולקדם.

דוברת מהקהל: שלום, אני ליאת. יש יתרונות במוגבלות: הביאו לי את המיקרופון ליד... קודם כול יישר כוח על היום הזה. אני עדיין מרגישה את ההתרגשות שחשתי בפאנל של הדוברות מקודם. אני עובדת סוציאלית קלינית ומרצה במכללת "אורנים" על נשים עם מוגבלות. מה שאני עושה בתחום הוא העלאת מודעות על-ידי הרצאות הסברה. בדרך כלל אני עושה את זה לבד, וזה עוד תוספת מסוימת לפרנסה מבחינתי. אני אשמח מאוד אם נחליט שזה יהיה אחד הערוצים של הפעילות שלנו. אשמח מאוד לתרום הרצאות הסברה, גם בצוותים. נראה לי שבאמת בעשייה

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

בצוותים יש הרבה כוח, ואם נתארגן אשמח למפגשים בינינו, לתמיכה ולחיזוק.
תודה.

דוברת מהקהל: שלום. שמי קרוליין גוטמן ואני מרצה בחוג לעבודה סוציאלית
במכללת תל חי.

רציתי להגיד משהו קטן. אין לי בינתיים מוגבלות, ואני מרגישה שאני עושה
אקטיביזם קטן בזה שבחוג לעבודה סוציאלית אני מלמדת קורסים על אנשים עם
מוגבלויות, במטרה להביא גישות שונות לתוך הכיתה. יכול להיות שאצליח לשנות
עמדות או דעות של סטודנטים לאורך השנים, שלאט לאט אני יכולה להביא לשינוי.
אני רוצה לקרוא לכולם לפעילות. בכל מקום שאנחנו נמצאים צריך לעשות את
האקטיביזם שלנו, בדרך קטנה, לא תמיד באופן גדול.

דוברת מהקהל: שלום, אני ראוויה, אני עובדת סוציאלית במרכז אל טפולה. אני
שותפה של סמר בפרויקט של קבוצת נשים עם מוגבלות. אם אני רוצה לצאת מכאן
היום עם מטרה, הרי היא להפגיש את הנשים האלה עם קבוצות מכאן, מחיפה.
לוקח זמן להביא את הנשים להבנה שצריך לצאת ממעגל הקורבנות ולקוח זמן
להביא אותן למקום של אקטיביזם. אבל כשהן מגיעות לשם, זה מדהים, והן עושות
שינויים דרסטיים. חבל, הן היו צריכות להיות כאן, אבל העניין לא הזדמן. גם
בפועל, מה שמרכז טפולה עושה לא מוגדר כפמיניסטי. אין עמותה פמיניסטית או
עמותת נשים שלקחה את העניין הזה על סדר היום שלה. אנחנו רק רוצות לחזק את
עצמנו ולהמשיך בדרך זו, להביא נשים למקום הזה – שהן יאמינו שהן יכולות
לעשות שינוי. לסמר ולי היו הרבה שיחות בדרך לכאן. מה שאנחנו מרגישות הכי
חזק הוא שהניסיון האישי של סמר והימצאותה במרחב הציבורי עושים את השינוי.
כך שלנשים עם מוגבלות יש כוח להשפיע עוד יותר על השינוי החברתי.

דוברת מהקהל: שמי הילה. אני לא פעילה בשום מקום ספציפי, באתי דרך חברה.
תוך כדי השיחה, כששמעתי את הנשים שהציגו את עצמן, התפתחה אצלי מועקה
קטנה. הנשים כאן דיברו על החוויה של מוגבלות ועל הניסיון להסתיר אותה עד
כמה שאפשר, או להתנהג בצורה נורמאלית, להיטמע. המוגבלות שלי היא לא פיזית,

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

אפילו לא התייחסתי אליה כמוגבלות, כי דיכאון הוא לא דבר חיצוני ונראה. הייתי זקוקה להרבה שנות תרפיה, לתמיכה מבחוץ וגם למחקר שחברה ביקשה ממני להצטרף אליו. אם מגיל 16 אני נמצאת בטיפול שיחתי ותרופתי, כנראה יש לי מוגבלות. כל החיים שלי זה היה ככה. אמרו לי: "את מגזימה", "אם רק היית רואה דברים אחרת", "טוב, תתפנקי, קחי טיפול". זה כמו קצר במוח, הרגע שבו את נותנת לעצמך לגיטימציה, שיש משהו ואני מתמודדת אתו. להגיד שלא רואים את זה, אבל לא יוצאות קרניים מהמצח, זה בסדר. מצד אחר, להרגיש שאין לך כלום, אין לך זכות לשבת בקרב נשים עם מוגבלויות. רציתי להגיד תודה על האירוע. תרמתן לי המון בתפיסה שלי עם ההתמודדות, ופשוט תודה.

דליה זק"ש:

אני רוצה להתפרץ התפרצות ביניים. אני חוזרת מ כנס של עיוורים שהיה באיסלנד, כנס של ארצות צפון אירופאיות. היו שלוש הרצאות ששמעתי שהיו שיקוף של מה שאמרת. המשפט הכי צורם של אנשים הוא "אין לך כלום, קחי את עצמך בידיים". זה לא נאמר רק בישראל, אלא גם בארצות הצפוניות.

אסנת להט:

קודם כל חשוב מאוד שהילה ציינה את הנכויות לא נראות, וכך גם סמדר, נעמה וסולה. אלה כמוני, שיושבים בכיסאות גלגלים, אחרים רואים מיד את הנכות שלהם. יש כאלה שהעובדה שרואים שיש להם נכות מקשה עליהם. אני, מסיבות שונות, חשתי לפני התאונה, כשלא הייתי אישה עם מוגבלות, שלא רואים אותי. אבל בזכות הנכות הפיזית הקשה שלי אני חשה כעת עד כמה עצמאות ויכולת התמודדות נובעות מעוצמות מנטאליות ורגשיות ולא דווקא מכוחות פיזיים, אף על פי שבטיפול האישי איני עצמאית ואני זקוקה לעזרה תמידית.

כשבונים קבוצה של פעילות ופעילים חשוב שיהיה ייצוג לכל תחומי הנכויות לשם למידה הדדית, ראייה של המשותף – אף שלפעמים השונות בין הנכויות נראית כביכול ברורה כל כך וכאילו אין דברים משותפים – ולמידה על השונות. חשוב לי לציין שגם נשים ללא מוגבלות הן "נשאיות" מוגבלות, כהגדרתו של חבר הכנסת גילאון. בשלב כלשהו זה יקרה, למשל בגיל מבוגר שבו אנשים לוקים בכל שלל

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

הנכויות – ירידה בראייה, בשמיעה, ביכולת הפיזית והמנטלית וכדומה. גם השיח המשותף של נשים ללא מוגבלות ונשים עם מוגבלות הוא משמעותי כדי לייצר קבוצה חזקה, ואנחנו משתדלות לא להדיר מתוכנו אנשים שלא איתרע להם מזלם להיות עם מוגבלות... יתר על כן, הצפון וגם הדרום מתאפיינים בכך שבניגוד למרכז, לא זו בלבד שיש להם משאבים מועטים, אלא גם שהם אזורי פריפריה בעלי מרחב גדול. חיפה היא המרכז של הפריפריה הצפונית, ואם דיברנו על מכללת תל חי, חובה עלינו למצוא נשים גם מהצפון הרחוק יותר.

אנחנו רוצות לגבש קבוצת נשים שעברו תהליך, מבחינה זו שהן יודעות מה הכוח שלהן או שגילו את כוחן בזכות התהליך. בהמשך למה שקרוליין אמרה, הכוח שלי כאדם, כאישה עם מוגבלות, הוא שאני מסוגלת לדבר על יכולות, ואני רואה כמה הנוכחות שלי משפיעה על הסובבים אותי. אך בסופו של דבר המטרה שלנו היא להגיע לאותן נשים שלא עברו תהליך העצמה ולצרף אותן אלינו.

דועא אבו אליונס:

באמת רציתי להגיד שהפנל הזה והפורום הזה בחדר הזה מיוחד מאוד בזה שיש בו ייצוג לכל מיני סוגי מוגבלויות. הוא שונה מדברים אחרים שהייתי שותפה להם, כי הייתי רק בקבוצות של לקויי ראייה או של רואים. יש עמותות וארגונים המטפלים לחוד בכל מוגבלות. בדרך כלל יש רק מריבות בין הארגונים שמטפלים בנכויות השונות. אם נצליח להחזיק מעמד ולהמשיך לקיים פורום שיש בו ייצוג לכל מיני סוגי מוגבלויות, הוא באמת יהיה ייחודי. אני יודעת שחלק מהצרכים של בעלי המוגבלויות השונות מתנגשים בצרכים של בעלי מוגבלויות אחרות. כמי שבאה מתחום המשפטים, אני מנסה לחשוב על פרקטיקה, מה הדבר שנוכל לעשות במשותף, איזה צורך נצליח לקדם. אני מודה לכן על הרעיונות. חשוב לשמוע כמה שיותר רעיונות מהקהל על דברים שניתן לעשות.

סולה שלי:

אני רוצה לחזק דברים קודמים על נכויות נראות לעומת בלתי-נראות. גים סינקלייר, שהוא גם אוטיסט, גם מתנהל בכיסא גלגלים וגם יש לו הפרעת קשב, אומר שגם בנכויות נראות רואים למעשה את אמצעי העזר (למשל כיסא הגלגלים)

פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים

באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011

ולא את הנכות, כתוצאה מהשונות שלו. ברגע שיהיו אמצעי הנגשה לדיסלקטים או לכל דבר אחר, או שמכשירי שמיעה ייעשו גדולים כמו משקפיים, כמו אוזניות 'בלוטוס', ויהיו יפים ואופנתיים, האדם עם מוגבלות יפסיק להיות נחות או בלתי-נראה. אחד הדברים שנרצה לגרום לשינויו הוא שנפסיק להתבייש. שנעלה את המודעות בחברה. לגבי יחסים בין אנשים עם מוגבלויות שונות, בספקטרום האוטיסטי יש אנשים עם שוני בצורות ביטוי, יש אנשים שרגישים לאור ומישהו אחר זקוק לגירוי האור. אנחנו חייבים לפתח את הסובלנות בינינו, בתוך האנשים עם המוגבלויות השונות, לפני שנבקש את זה מהחברה הסובבת. שנכבד אלה את אלה, שלא יהיה מדרג הנכות: אוטיזם הוא סקסי, מחלת נפש היא מוקצה וכו'. צריך להילחם בזה ולבטל את המחיצות האלה.

דוברת מהקהל: שלום, שמי אירית. אני רוצה להמשיך את מה שסולה אומרת. אנחנו הולכות ממקום של שפה קשה להיות מסוגלות להגיד את מה שאנחנו צריכות. בקבוצה כזו צריך להתחיל לשמוע את מי שבתוכנו. אנחנו רגילות להסתובב בעולם, לבעוט בקיר. אבל כאן זה מקום להתחיל להקשיב לעצמנו ולהיות מסוגלות להגיד את זה. אשמח לקחת חלק בקבוצה כזו.

דוברת מהקהל: שלום, אני חנה ספרן. החיבור של הנושא המרגש, שכבר בשנים האחרונות נפתח לנגד החיים שלנו, של פמיניזם ושל מוגבלות, הוא ממקום שלנשים היו מגבלות, ואנחנו מוגבלות כל הזמן בעולם גברי ולא רואות את זה, מהמקום של הנסתר והגלוי. למשל, הנושא של לסביות. לכאורה, מה הבעיה? אלפי בני אדם צעדו במצעד הגאווה. אבל בחיי היום יום כל מי שאת פוגשת מניחה שאת נשואה, שיש לך ילדים. כל ההנחות האלה שאת צריכה להתמודד אִתן ולהשתחרר מהן הן מקום מרגש מאוד של קרבה. אסנת, את דיברת על החוויה שלך, על הציפיות של איך גדלנו, איך צריך להתנהג ולעשות. הבאתי לכן חולצה שדליה קנתה בשוק הפשפשים, שלא עלתה הרבה כסף וכתוב עליה: "אתם צוחקים כי אני שונה, אני צוחקת כי כולכם אותו דבר".

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

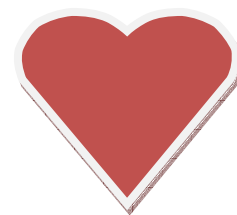
חברה שרוצה שכולם יהיו דומים בה היא חברה פשיסטית. אצל הנאצים הרגו את כל מי שהיה שונה: אנשים עם מוגבלויות, הומוסקסואלים וכמובן יהודים. באירופה נהרגו 50 מיליון אנשים.

קראתי על המושג "הגוף הלא מוגבל זמנית" והוא ממש גרם לי איזה אושר. כולנו זמניים על כדור הארץ וזה עושה אותנו יותר צנועים. אירית אומרת לנו שרק 15% נולדו עם המוגבלות שיש לנו. אבל הגוף משתנה, הוא לא נשאר יציב, קורים לו כל מיני דברים, טובים יותר, טובים פחות. הידיעה שלכולנו יש אחיזה משותפת ושהדמיון רב על השונה היא מעשירה מאוד. תודה.

דברי סיכום

דליה זק"ש:

אני אסיים את האירוע בסיפור קצר על הנושא. בפורום ישראלי באינטרנט של לימודי אנשים עם מוגבלות, מישהו העלה סיפור מהבלוג שלו על שיווק של אנשים עם מוגבלות. המשווק, המפרסם, מראה לאדם עם המוגבלות את הסרט שהוא יעשה כדי להפוך את הנכים ל"סקסיים", ובסרט יש אדם בכיסא גלגלים שעל ברכיו יושבת בחורה בלונדינית. בפורום החל דיון אם הבלונדינית צריכה הייתה להיות בסרט, על יחס למוגבלות, לנשים, על סקסיזם. אנחנו נמשיך את הדיון וניזום מפגש המשך. המפגש הבא יהיה ללא דוברות ונושא, במטרה להקשבה אחת לשנייה ולבדוק לאן אנחנו רוצות ללכת. אנחנו נגיע למרכז אל טופולה בנצרת. יש לכן קבוצה מדהימה שעובדת כמה שנים בהעצמת נשים עם מוגבלויות. תודה לכולכן, לפקולטה למשפטים ולנציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, ותודה לדוברות שחלקו אתנו קצת מעצמן.

**פרויקט "נשים וטכנולוגיות רפואיות" – ארגון אשה לאשה, הפקולטה למשפטים
באוניברסיטת חיפה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות
רב-שיח באוניברסיטת חיפה בתאריך 13/6/2011**

סוף הכנס